

Hyvinvointia kulttuurista – KYSin toimintamalli

Merja Ålander, asiakkuuspäällikkö, hoitotyön hallinto

Kansallinen asiakaslähtöisyyden kehittämisverkosto - SOTE kokous 27.8.2020

Sisältö

- Taustaa
- Miksi taidetta ja kulttuuria KYSiin
- Visuaalinen taide
- Esiintyjät sairaalassa
- Käytäntöjä ja kokemuksia

Varjosta valoon
Timo Säisä, kiinteistöhallinnon sairaalainsinööri

Taustaa (1.)

- OKM ja STM suositus taiteen ja kulttuurin saatavuuden ja saavutettavuuden parantamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollossa 2018
- Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 166/2019
- Kulttuurisote 1 ja 2
- Itä-Suomen hyvinvointivoimala

Kalamukki-tanssiryhmä

Taustaa (2.)

- Kulttuurin ja taiteen käyttö hyvin pirstaleista KYSissä
 - Ei yhtenäistä toimintamallia tai tapaa toimia, mutta hyviä käytäntöjä ja toimintamalleja olemassa
 - Henkilöriippuvaista, joten samalla haavoittuvaa
 - Ei välttämättä tunnisteta, että kulttuuri ja taide on jo olemassa hoitotyön arjessa

Maailmalla
Riikka Myöhänen, KYSin valokuvaaja

Miksi taidetta ja kulttuuria KYSiin (1.)

- Sairaalaympäristö voidaan suunnitella edistämään potilaan hyvinvointia ja parantumista sekä eliminoimaan tekijöitä, jotka lisäävät ahdistuneisuutta, levottomuutta ja stressiä
- Positiivisen häiriötekijän (visuaalinen taide ja esiintyjät) avulla voidaan auttaa potilasta siirtää ajatuksensa huolista ja stressaavista ajatuksista johonkin muuhun
 - Tukee myönteistä kokemusta sairaalasta ja vaikuttaa sairaalan ilmapiiriin positiivisesti
 - Vaikuttaa potilaan fyysiseen ja psyykkiseen hyvinvointiin

Miksi taidetta ja kulttuuria KYSiin (2.)

- Edistämään kokonaisvaltaista hyvinvointia sekä koetun terveyden ja hoidon laatua
- Tukemaan henkilökuntaa käyttämään monipuolista sairaalan taide- ja kulttuuritarjontaa hoitotyön tukena potilaan hoidossa
- Kasvattamaan työnhyvintia sairaalassa
- Lisäämään ympäristön viihtyvyyttä

Visuaalinen taide

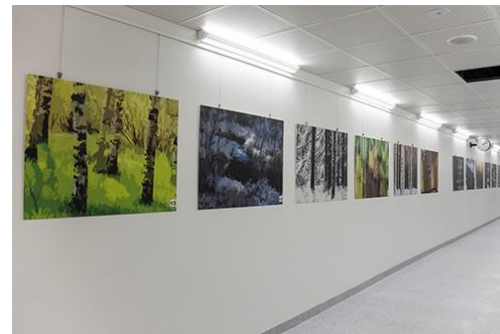
- Tavoitteena
 - Luoda sairaalatiloihin viihtyisyyttä ja hyvinvointia
 - Koettu tärkeäksi osaksi sairaalaympäristöä jo 60 vuotta
 - Taidekokoelman kartuttaminen muun muassa prosenttitaideperiaatteen keinoin
 - Kokoelma sisältää noin 1300 taideteosta
- Maalauksia, piirustuksia, grafiikkaa, valokuvia, tekstiilitaideteoksia, koruja
- Hoidosta, hallinnasta ja esillepanosta vastaa sairaalan oma taideasiantuntija

Lintukuvia
Ylilääkäri Pekka Jaakkola

Aktiivista näyttelytoimintaa

- Näyttelytiloja on seitsemän
 - Dialyysiosaston näyttelytila sekä G2 -käytävägalleria
 - Sairaalan henkilökunnan käytössä
 - G1- ja A1-käytävägalleria
 - Järjestäjänä ja koordinoijana Kuvataideseura Arttiimi ry
 - Viidakkogalleria
 - Näyttelyitä lapsilta ja nuorilta
 - OLKA-piste
 - Taidevitriini Pääsairaalan aulatilassa

Monipuolista esiintymistoiminta

- Tavoitteena
 - Iloa ja positiivisia ajatuksia
 - Vetovoimaisuus, joka koskettaa ja toimii myönteisen keskustelun lähteenä
 - Suvaitsevaisuuden lisääminen
- Voi olla laulua, soittoa, tanssia, runonlausuntaa, teatteria, sirkusta tai taikuutta
- Toimintaa koordinoi kulttuuriyhdyshenkilö

Lyailya Yamanin tanssiryhmä

Esiintyjien estradit

- Monipuolista esiintymistoimintaa yleisissä aulatiloissa sekä sairaalan yksiköissä
- Esittävän taiteen kaikille avoimia tiloja on kolme
 - Pääsairaalan aula
 - Kaarisairaalan aula
 - OLKA-piste
- Lisäksi sairaalan yksiköt sovitusti

Juuso Happonen ja ukulelelähettiläät

Kahden laulun laulaminen yhtä
aikaa ehkäisee dementiaa.

Kokemuksia ja käytäntöjä

Kulttuuriyhdyshenkilön (Raimo Tuomainen) kokemuksia KYSistä 2019 - 2020

Käänteentekevä vuosi 2019

- kulttuurihyvinvoinnin edistäminen virallistettiin

- hyväksyttiin ensimmäinen versio toimintamallista
- nimettiin kulttuurihyvinvointiryhmä (5 henkilöä)
- nimettiin yhdyshenkilöt (2), joihin taiteilijat voivat olla yhteydessä vapaaehtoisesta esiintymisestä: toinen visuaaliseen taiteeseen, toinen esittävään taiteeseen
- luotiin kulttuurihyvinvoinnin sivusto
- KYSin 60-vuotisuuden teemalla syntyi idea kulttuuriloppuvuodesta
- laadittiin taiteilijoiden kanssa tehtävät sopimukset
- hankittiin kunnan äänentoisto

Aiemmin

En ole tanssitaidon:
marssissa olen hyvä.

Visuaalisen taiteen alueella oli jo lukemattomien näyttelyiden perinne

- - kiinteistöyksikössä on ollut osa-aikaisessa työssä vahva visuaalisen taiteen asiantuntija, joka on huolehtinut prosenttitaiteesta mutta myös eri tiloihin asetetuista taideteoksista

Esittävän taiteen alueella oli ollut KYS-tasolla säännöllistä toimintaa lähinnä KYS-päivinä ja joulujuhlissa

- - itse olin ollut auttamassa muutaman esityksen järjestelyissä, joten minua arvattiin kysellä yhdyshenkilön rooliin

Mediassa

Harva tunnustaa merkitykseni suomalaiselle säveltaiteelle.

- yksi keskeinen haaste on tehdä tunnetuksi, että kysiläiseen toimintaan kuuluu myös kulttuuri
- jotta potentiaalinen vapaaehtoisesiintyjien joukko voitaisiin mobilisoida, on hyvä saada kansa tietoiseksi, että KYS toivottaa esiintyjät tervetulleiksi
- roolistani ja toiminnasta tuli artikkeli kaupunkilehteen, joka kuitenkin oli lähinnä satunnainen
- median kanssa olisi hyvä olla määrätietoisempi; pitäisi palata jossain vaiheessa taas palstoille jollain erityisen kiinnostavalla teemalla

Vapaaehtoisiesiintymisten kirjo

Hiprakka kulturellissa seurassa on tilataidetta.

- vielä vuonna 2019 erilaisten esiintyjien haaliminen perustui pääosin kulttuuriryhmämme ideointiin ja mieleen tulleiden ihmisten suostutteluun; iso osa oli kysiläisiä tuttuja, joten se oli helppoa
- lehtijuttu ei nostattanut ryntäystä vapaaehtoiseksi
- nettisivuston pohjalta ei vielä löytynyt ainuttakaan esiintyjää
- kulttuuriloppuvuoden (marras-joulu) esiintyjien joukko oli monipuolinen, esitettiin runoa ja aforismia, musiikkia yksin- ja kuorolauluna ja bändissä, kotimaisesta nykytanssista intialaiseen klassiseen tanssiin 12.11. alkaen loppuen 19.12. olleeseen KYSin joulujuhlaan
- etenkin joulumusiikin esittämiseen oli jopa tungosta, viimeisiä ilmoittautuneita ei enää saatu mahdutettua
- esityksiä oli vajaa 20
- talossa oli hämmentävän paljon osaamista ja halukkuutta, lupaus esiintyä joskus uudelleenkin!

2019 kokonaisarvio

Huonompi vitsi voi olla
kuitenkin taiteellisempi.

- vuotta 2019 pidettiin jonkinlaisena kokeena, jonka antamin osviitoin edetään kulttuurityön rintamalla – mm. päivitetään toimintamallia
- kulttuuriloppuvuoden ponnistelu oli tuloksekas
- onnistuttiin ilman budjettiakin, pelkästään kahvi- tai lounaspalkkiolla
- pääosin saatiin kiitosta, mutta oli myös kritiikkiä: tuhrataan työaika ja rahaa (!) joutavaan, kun yt:t talossa meneillään

Alkuvuosi 2020

Jollei musiikkia olisi, sitä vain odottaisi ja odottaisi, jokohan ovikello soi.

- sähköpiano
- loppuvuodesta selvästi hiljeni, mitä voi pitää luonnollisenakin, koska ihmiset olivat antaneet panoksensa vastikään
- muutama taiteilija vihjasi, että ihmiset voivat tulla kerran esiintymään hyväntekeväisyyttään ilmaiseksi, mutta toisella kerralla voisi jo saada jotain
- haaveiltiin parista kymmenestä esityksestä, kun aiemmassa toimintamallissa oli tavoite 10 esitystä
- yhteys oppilaitoksiin

**Korkeatasoisinta taidetta ei
käsitä tekijäkään.**

Koronakausi

- korona käänsi kaiken; enää ei 20 tapahtumaa ole realistinen vuositavoitteena
- eräänlainen tunnustus toiminnallemme oli, että KYSin ensimmäisellä työhyvinvointiviikolla olisi kulttuurihyvinvoinnilla ollut vahva rooli; viikko kuitenkin peruuntui koronan vuoksi
- meille tarjoutui ulkopuolista esiintyjää nostattamaan potilaita vielä korona-aikana piha-alueelta, mutta valmiustoimikunta tulkitsi, että siinä myös oli liikaa koronariskiä
- mielessä myös juonnettu äänitekonsertti (Juice 70 v), joka yhtä lailla raukesi
- luonnollisesti korona-aikana ei ole ollut yhtään tapahtumaa
- työryhmä on kuitenkin kokoustanut ja jatkojalostanut toimintamallia sekä valmistellut henkilöstölle kyselyä kulttuurihyvinvointitoiminnasta

**Latinalaiset tanssit hakkaavat
mennen tullen bysanttilaiset.**

Nettisivut

- kulttuurihyvinvoinnin nettisivut ovat hieno kokonaisuus, ainakin työryhmäläisen silmin
- <https://www.psshp.fi/potilaat-ja-vierailijat/asiakasosallisuus/kulttuurihyvinvointi>
- KYSin sisäisessä verkossa on päivitetty ohjelmaa ja siellä on paljon kuvamateriaaliakin tapahtumista
- nettisivujen kautta taiteilijoiden olisi mahdollista ilmoittautua KYSiin, mutta vielä sivuja ei ole hyvin löydetty

Runo kertoo enemmän kuin puoli kuvaa.

Kulttuuriloppuvuosi 2020

- haaveilemme koronan talttumisesta
- lähdetään siitä, että marras-joulukuussa voitaisiin toistaa kulttuuriloppuvuosi
- vapaaehtoisia sekä talosta että ulkopuolelta (esim. kouluista) pyritään saamaan
- viime vuoden kokemusten pohjalta näyttää ilmeiseltä, että ainakin joulu-teemalla esiintyjä saa hyvin
- 10 esiintyjää voisi olla realistinen lähtökohta

Kokemusten pohjalta

Runoile, ellet osaa tulkita
ajatuksiasi.

- monipuolinen kulttuurihyvinvointia edistävä ryhmä on arvo; toiminut hyvin KYSissä, rikastutamme toisiamme ja siten myös KYSiä
- on hyvä olla muutama yhdyshenkilö vapaaehtoisia palvelemaan
- itse tunnen taiteen kentästä hyvin lähinnä iskelmämusiikin, suomirokin ja Beatlesin, muttei roolissa tarvitse olla kulttuuriorientoitunut henkilö
- hyvä verkosto taidepiireihin olisi iso arvo
- mediasuhteista ei ole haittaa
- toimivat äänentoistolaitteet ja vaikka sähköpiano edesauttavat
- toivottavaa olisi, että toiminnalla olisi edes pienikin budjetti sairaaloiden ankeasta taloustilanteesta huolimatta
- ehkä sillä periaatteella ei toimi, että ihmiset kävisivät toistuvasti antamassa vastikkeetta panostaan
- yksiköihin on hyvä luoda kulttuurilähettiläiden verkosto

Tule lähelle-laulun julkistustilaisuus OLKA-pisteellä maaliskuussa 2020

- Yhteistyössä KYS ja Pohjois-Savon Omaishoitajayhdistys
- Kirsi Lappalainen
 - Kappaleen säveltäjä, sanoittaja ja esittäjä
- Palvelukeskusjohtaja, ylilääkäri Tatu Kemppainen
 - Kappaleen sovittaja ja äänittäjä
- Videon valokuvat Kukka-Maaria Lepistö

<https://www.dropbox.com/s/tlxrorea8uwp9mr/Tule%20lähelle%203.mp4?dl=0>

